

УДК 811.11'34:342.228
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2024-2-5>

ЕВФОНІЧНА СВОЄРІДНІСТЬ ТЕКСТІВ АНГЛІЙСЬКИХ І НІМЕЦЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ГІМНІВ

Приходько А. М.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри іноземної філології та перекладу
Національний університет «Запорізька політехніка»
вул. Університетська, 64, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-5051-8711
aprykhod777@gmail.com*

Павленко Л. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
просп. Дмитра Яворницького, 19, Дніпро, Україна
orcid.org/0009-0006-6117-9624
pavlenkolyud@hotmail.com*

Ключові слова: *гімн,
евфонічні засоби, гомогенна
і гетерогенна алітерація,
комітативна і естафетна
алітерація, моно- та
полівокальний асонанс.*

Статтю присвячено дослідженню евфонічних засобів мовленнєвої експресії текстів англійських і німецьких національних гімнів. Емпіричну основу роботи становлять понад 20 таких текстів. Метою статті є з'ясування преферентних фоностилістичних прийомів і фігур, що під тиском жанру стають ключовими для створення милозвучності та звукової виразності гімнів. Мовленнєве використання не накладає жодних заборон чи обмежень на їх використання, а діапазон їх вживання залежить від індивідуальних уподобань, майстерності та мовної компетенції авторів.

З'ясовано, що, використовуючись у текстах англо- і німецькомовних гімнів для посилення милозвучності, красномовства і поетичної виразності, евфонічні та фоностилістичні засоби спираються переважно на алітерацію та асонанс, що засновані на аудіально сприйманому домінуванні певного звука в певному тексті задля створення звукової гармонії.

Доведено, що алітерація трапляється в досліджуваних текстах у двох виявах – гомогенному й гетерогенному з абсолютним превалюванням останнього. Обидва види алітерації мають свою текстову специфіку, що полягає у комбінованому використанні у вірші щонайменше двох однопланових чи подібних звуків, серед яких один є домінантним, а другий – супутнім. Разом вони здатні створювати найрізноманітніші візерунки звукових комбінацій у комітативний та естафетний способи. Асонансне акцентування голосних в аналізованих текстах однаковою мірою поширено як у моно-, так і полівокальних його різновидах, хоча віддає перевагу останньому. Асонанс розриває монотонію, урізноманітнює вокальний візерунок тексту, акцентує його смислові фрагменти й гармонізує художньо-поетичну картину всього віршованого тексту.

Не маючи самостійного смислового навантаження, алітерація і асонанс здійснюють своєрідний евфонічний супровід віршу та роблять його

художньо-емоційний вплив неперевершеним. Ще більшої значущості евфонічні засоби набувають у конвергентному поєднанні з іншими стилістичними прийомами та фігурами.

EUPHONIC ORIGINALITY OF THE ENGLISH AND GERMAN NATIONAL ANTHEMS TEXTS

Prykhodko A. M.

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Foreign Philology and Translation
National University "Zaporizhzhia Polytechnic"
Universytetska str., 64, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5051-8711
aprykhod777@gmail.com*

Pavlenko L. V.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Foreign Languages
Dnipro University of Technology
Dmytra Yavornytskoho Ave., 19, Dnipro, Ukraine
orcid.org/0009-0006-6117-9624
pavlenkolyud@hotmail.com*

Key words: *anthem, euphonic means, homogeneous and heterogeneous alliteration, commutative and relay alliteration, mono- and polyvocal assonance.*

The article studies the euphonic means of linguistic expression in the English and German national anthems texts. The empirical basis of the work contains more than 20 such texts. The purpose of the article is to find out the preferred phonostylistic techniques and figures that, under the pressure of the genre, become essential to creating euphony and sonic expressiveness of anthems. Language usage has no prohibitions or restrictions on their application, and therefore the range of their production depends on the authors' individual preferences, skill and linguistic competence.

Euphonic and phonostylistic means used in the English- and German-speaking countries national anthems texts to enhance euphony, eloquence and poetic expressiveness is discovered to rely mainly on alliteration and assonance, based on the audibly perceived dominance of a certain sound in a certain text to create sound harmony.

Alliteration is proved to occur in the researched texts in two manifestations – homogeneous and heterogeneous with the absolute prevalence of the latter. Both types of alliteration have their own textual specificity, which is in the combined use of at least two similar sounds in a poem, one of which is dominant and the other is concomitant. Together, they can create a variety of sound combinations patterns in the commutative and relay methods. In the analysed texts, assonantal vowel accentuation is equally widespread in both mono- and polyvocal varieties, although it is preferred in the latter. Assonance breaks the monotony, diversifies the vocal pattern of the text, emphasizes its semantic fragments and harmonises the artistic and poetic picture of the entire poetic text.

Without having an independent semantic load, alliteration and assonance provide a kind of euphonic accompaniment to the poem and make its artistic and emotional impact unsurpassed. Euphonic means acquire even greater significance in a convergent combination with other stylistic techniques and figures.

Постановка проблеми. Національний гімн (НГ) являє собою віршований літературно-художній текст, призначений переважно для оркестрово-хорового виконання під час офіційних заходів. Тлумачні словники мов пропонують такі стислі й розгорнуті його тлумачення: «офіційна державна пісня країни» [MD]; «пісня, що її співають або грають за урочистих обставин» [Duden, 1989, с. 1063]. Приблизно таке ж тлумачення НГ пропонує й В. Т. Бусел: «Урочиста пісня, прийнята як символ державної або класової єдності» [Бусел 2003, с. 182]. У цих та інших визначеннях НГ постає як урочиста пісня про батьківщину. Усі вони надихають людину на сприйняття НГ як невід’ємного складника її суспільно-політичного буття. Поряд із гербом і прапором гімн став сьогодні одним із найважливіших символів держави, покликаних втілювати почуття глибокого патріотизму та національної ідентичності.

Об’єктом цієї розвідки є тексти національних гімнів англійськомовних (АНГ) і німецькомовних (ННГ) країн. Емпіричну основу праці становлять понад 20 текстів національних (офіційних і неофіційних) гімнів англо- і німецькомовних країн світу, відібраних за принципом «чинність» (для нині чинних державних гімнів) і «впізнаваність та/або використовуваність» (для нечинних).

Гімн як один із символів держави довгий час був об’єктом наукових інтересів з боку цілої низки гуманітарних наук – суспільствознавства [Жульковський, 2021; Хорошилов, 2021] та музикознавства [Machin, 2017; Pavković, 2020]. Останнім часом стало приділяти йому увагу й мовознавство, у лавах якого з’явилися наукові розвідки, орієнтовані на їх тематичну та загальнокультурну організацію [Silaghi-Dumitrescu, 2023], на їх лінгвоконцептуальну [Приходько, 2024a] та граматичну специфіку [Приходько 2024b], а також на перекладознавчі аспекти [Baranova, Rozhenko, 2018]. На жаль, серед них все ще не немає праць, присвячених фонетичному аранжуванню відповідних текстів, тоді як саме фонетика має посідати одне із центральних місць у лінгвістичному осмисленні гімнів, адже гімн – це не просто художній текст, а текст, який співається. Отже, його звукова виразність має бути такою ж науково привабливою, як і текстова.

Предметом пропонованої розвідки є евристична організація текстів англо- та німецькомовних національних гімнів, а **метою** – з’ясування преферентних фоностилістичних засобів, що під тиском жанру стають ключовими для створення милозвучності та звукової виразності цих текстів.

Виклад матеріалу. Засоби фоностилістичного аранжування художніх текстів вивчаються в розділі стилістики під назвою «фоніка», яка розглядає їх на предмет аранжування звукової організації

мовлення, естетичної ролі, фонетичної виразності тощо. Остання якраз і полягає в милозвучності, гармонії, ритміці. Серед численних фоностилістичних засобів преферентними в текстах АНГ і ННГ є алітерація та асонанс.

Алітерація – аудіально сприймане домінування певного приголосного в тексті, зумовлене «кількаразовим повторення однакових чи акустично подібних приголосних у близькій послідовності» [Єфімов, 2004, с. 35], що відбиває «звукову організацію мовлення шляхом повторення однотипних приголосних чи їхніх сполук, тобто підвищення їхньої частотності на певному відрізку тексту порівняно з середньою мовленнєвою» [Селіванова, 2010, с. 24]. Під «середньою мовленнєвою» тут мається на увазі їх середньостатистична частотність у тексті. Алітерація є доволі поширеним стилістичним прийомом у текстах і АНГ, і ННГ, де вона сприяє посиленню звукової виразності завдяки створюваному нею емоційному фону.

Гомогенна алітерація – використання якогось одного приголосного як домінантного звука у вірші. Яскравим прикладом такого використання є [d]-алітерація в першому октеті гімну: *O Canada! Our home and native land! | True patriot love in all of us command. | With glowing hearts we see thee rise, | The True North strong and free! | From far and wide, O Canada, | We stand on guard for thee. | God keep our land glorious and free! | O Canada, we stand on guard for thee* /Канада 1980/.

На тлі алітераційно активних проривних – дзвінкого [t] і глухого [d] – для текстів ННГ зовсім не характерна алітерація фрикативних. Не властива вона й англійським гімнам, зокрема у плані їх аранжування глухими фрикативними – зубним [s] і альвеолярним [ʃ], однак вона вже ж таки подекуди трапляється. Пор.: *We’ll sing a song, a soldier’s song | With cheering, rousing chorus | As round our blazing fires we throng | The starry heavens o’er us* /Ірландія 1926/.

Легко використовуються в текстах АНГ і ННГ сонорні [l] і [n], тоді як інші звуки сонорного ряду – доволі рідко. Звук [l] може перебувати при цьому в будь-якій позиції у слові (*Lange lebe Franz, der Kaiser; | In des Glückes hellstem Glanz!* /Австро-Угорщина 1797/; *Heilige Flamme, glüh’, | Glüh’ und erlösche nie | Fürs Vaterland!* /Німеччина 1871/; *Australians all let us rejoice, | For we are one and free; | We’ve golden soil and wealth for toil, | Our home is girt by sea* /Австралія 1984/. Абсолютним домінуванням [l]-алітерації вирізняються й рядки: *All Hail Liberia Hail | All hail, Liberia, hail! (All hail!) | All hail, Liberia, hail! (All hail!) | This glorious land of liberty, | Shall long be ours* /Ліберія 1847/.

Цей уривок являє собою своєрідний пучок алітерації: у ньому алітерант [l] вжито 17 разів.

Панівне положення сонорного [l] над усім консонантним простором вірша стає очевидним навіть у першому наближенні до тексту НГ Нігерії, у якому його використано 33 рази. Особливої ж риторичної значущості приголосний набуває у триразовому внутрішньострофному повторенні рядку *We will o'er all prevail*, за допомогою чого (повтор + алітерація) відбувається методичне

*Our flag shall be a symbol
That truth and justice reign,
In peace or battle honour'd,
And this we count as gain,
To hand on to our children
A banner without stain / Нігерія 2024/*

Гетерогенна алітерація – комбіноване використання у вірші двох однопланових чи подібних звуків. У таких випадках алітерацію, що кількісно переважає, можна вважати домінантною, а кількісно меншу – супутньою. В екстраполяції на тексти АНГ і ННГ доцільно розрізнити два види гетерогенної алітерації – комітативну й естафетну.

Комітативна алітерація, за якої домінантний алітерант супроводжується ще одним частотним приголосним, найчастіше трапляється за участю глухого проривного [t] і його дзвінкого «побратима» [d], які демонструють найбільшу алітераційну активність. Пор.: *Wo ist das Volk, das kühn von That | Der Tyrannei den Kopf zertrat? | Groß, unbezwungen steht es da: | Es ist dein Volk, Borussia! /Боруссія 1814/*. У цьому катрені співвідношення обох алітерантів становить 7 : 6. Вони немовби панують над усім текстом, займаючи почергово і початкову, і медіальну, і фінальну позиції, що створює ефект руху, крокування, маршу й водночас рішучості. Яскравим випадком [d]-алітерації є катрен *Blessing grant, oh God of nations, on the isles of Fiji, | As we stand united under noble banner blue. | And we honour and defend the cause of freedom ever, | Onward march together! /Фіджі 1970/*, де вона, подекуди підсилюючись дзвінким проривним [b], зумовлює особливо урочисте звучання вірша.

Мабуть, те ж саме властиво й доволі рідкій для АНГ алітерації за участю глухого проривного [k] і дзвінкого проривного [g], коли вони «працюють» на пару в одному тексті, а потім до них естафетно доєднується глухий фрикативний у рими. Прийом «*естафетна алітерація*» – це коли одна частина вірша витримана в режимі домінування одного приголосного, а друга – іншого. Як і у випадку з [s]-алітерацією в гімні Великої Британії, де вона, завершуючи октет, перебирає на себе естафету від алітеранта [k], який його започаткував: *God save our gracious King, | Long live our noble King, | God save the King: | Send him victorious, | Happy and glorious, Long to reign over us: | God save the King.*

закарбовування в національну свідомість патріотичної ідеї.

Сонорний [n] більш схильний до використання у текстах гімнів при римуванні, тобто у фінальній реченнєвій позиції, хоча може стояти додатково і в інших місцях вірша. Алітерація сонорних створює тут враження пориву, сили, натиску, руху вперед. Пор.:

*O da viel schöner, traun, |
Fern von der Waffen Grau'n, |
Heimat, dein Glück zu bau'n |
Winkt uns das Ziel!*

/Швейцарія 1811/.

Співвідношення алітерантів 4 : 4 тут паритетне, що є доволі рідким прийомом досягнення консонантного милозвуччя.

В іншому АНГ [s]/[z]-алітерація, навпаки, започатковує октет, але естафетно продовжує його вже глухим проривним [t] і знову прилаштовується до згаданого вище домінантно-комітативного алгоритму. У такий спосіб обидва алітеранти у злуці один з одним виконують естетичну настанову автора. Пор.: *Impatient for the coming fight | And as we wait the morning's light | Here in the silence of the night | We'll chant a soldier's song! /Ірландія 1926/*.

Естафетна алітерація поширена у восьмивіршах не тільки АНГ, але й ННГ. Так, у наведеному нижче октеті перші чотири рядки алітеруються за їх зарифмовки за допомогою проривного [d], а останні чотири – фрикативного фарингального [ʃ]. Очевидно, такий прийом сприяє, з одного боку, змалюванню за допомогою чеканного [d] чоловічого *hard*-образу твердої та непохитної держави, а з іншого – через м'яке [ʃ] – жіночого *soft*-образу чесної, ніжної, чудової країни. У такий спосіб виникає своєрідний двообраз милої серцю батьківщини, де чоловіче та жіноче начала співіснують, яку слід не тільки любити, а й боронити. Пор.: *Sei gesegnet ohne Ende, | Heimaterde wunderhold! | Freundlich schmücken dein Gelände | Tannengrün und Ährengold. | Deutsche Arbeit, ernst und ehrlich. | Deutsche Liebe, zart und weich – | Vaterland, wie bist du herrlich. | Gott mit dir, mein Österreich! /Австрія 1934/*.

І комітативна, і естафетна інтрастрофна алітерації роблять свій посильний внесок у текстову естетику гімну, представляючи його надзвичайно ритмічним, мелодійним і милозвучним та немовби заздалегідь готуючи його до зустрічі зі своїм музичним двійником (т. зв. музичний паратекст). Не меншою мірою цьому сприяє й асонанс.

Асонанс – фоностилістична фігура, заснована на аудіально сприйманому домінуванні голосного на загальному вокальному фоні вірша, що забезпечує «звукову організацію мовлення шляхом

повторення однотипних голосних чи їхніх сполук» [Селіванова, 2010, с. 42]. Асонанс викликає неабиякий мелодійний ефект. Він є улюбленим стилістичним прийомом (т. зв. народна стилістика) у народних гімнах-піснях, які охоче співаються під час публічних гулянь чи неофіційних зустрічей. Такими серед АНГ є *God Save Ireland* та *Hail Columbia*, а серед ННГ – *Die Wacht am Rhein*, *Donauwalzer* та ін. Регулярно повторювані однотипні голосні добре тягнуться та ніби перебиваються під час виконання.

Soldiers are we,
whose lives are pledged to Ireland,
Some have come
from a land beyond the wave,
Sworn to be free
no more our ancient sireland

Жоден голосний у цьому вірші не наділено статусом доміантного – того, що міг би «вести партію». Тож і про асонанс говорити тут, очевидно, не зовсім коректно. Водночас цей септет демонструє одну діалектичну істину: що більше використано у вірші голосних різної якості, то менша вірогідність появи в ньому асонансу. Іншою закономірністю є ще одне: що довший рядок у вірші, то менша вірогідність появи у ньому асонансу.

Залежно від кількісного домінування в тексті одного чи більше голосних асонанс у текстах АНГ і ННГ може набувати гомогенного (моновокального) чи гетерогенного (полівокального) характеру, а асонанти поділяються на доміантні й комітативні. При цьому в текстах ННГ в асонансні відношення легко вступають звуки заднього ряду нижнього [a] / [a:] та середнього [ɔ] / [o:] піднесення, дещо менш активно – середнього ряду [ɛ] / [e:] і зовсім неактивно – верхнього піднесення [i] / [i:] та [ʊ] / [u:]. Доволі часто тут трапляються дифтонги, а в АНГ ще й трифтонги.

Моновокальний асонанс відбиває факт кількісно-якісного варіювання того самого голосного. Так, голосний нижнього піднесення середнього ряду [a] / [a:] використовується в асонансах найчастіше. Віддається перевагу чергуванню своїх коротких і довгих варіантів. Пор.: *Ich hab mich ergeben | mit Herz und mit Hand | dir, Land voll Lieb' und Leben, | mein deutsches Vaterland!* /Студентський гімн 1945/. Чергування довгих і коротких голосних спостерігається і в рідкому для ННГ [y:]-асонансі (*Blüh im Glanze dieses Glückes, blühe, deutsches Vaterland!* /Німеччина 1922/), а також в [ɔ] / [o:]-асонансі (*Fühl' in des Thrones Glanz, | Die hohe Wonne ganz, | Liebling des Volks zu sein!* /Німеччина 1871/). Добре піддаються асонансу й дифтонги, зокрема [ai], особливо в римуванні. Пор.: *Lass in seinem Rate weilen | Weisheit und Gerechtigkeit!*

Виокремлення голосного, що асонує на загальному вокальному тлі вірша, є доволі складною справою. У деяких випадках віршування гімну його не просто розпізнати, а іноді й неможливо, що радше засвідчує його відсутність, ніж складність у виокремленні. Так, у секстеті-приспіві АНГ Ірландії 1926 маємо такий набір голосних: чотири [ɪ] / [i:], один [u:], п'ять [ə], три [ɔ] / [o:], один [æ], п'ять [ʌ] / [ɑ:], двічі дифтонг [əu], один дифтонг [ei] та по одному трифтонгу [auə] і [aiə]. Пор.:

[əu] – [ə] – [ɑ:] – [i:]
[u:] – [aɪ] – [ɑ:] – [e] – [u:] – [‘aiə] – [ə]
[ʌ] – [æ] – [ʌ]
[ɔ] – [ə] – [æ] – [ɪ] – [jɔ] – [ə] – [ei]
[ɔ:] – [u:] – [i:] – [i:]
[əu] – [ɔ:] – [auə] – [ei] – [ə] – [aiə] – [ə]

| *Lass ihn seine Sorgen teilen | Zwischen Zeit und Ewigkeit* /Австро-Угорщина 1835/.

Англійське віршування гімну має дещо іншу конфігурацію. Закриті середньоязичні голосні заднього ряду [ɔ:] / [ɔ] і низько піднесені [æ] тут також є вельми активними, менш активним – відкритий нижньоязичний [ɑ:] / [ʌ], а закриті верхнього піднесення [i:] / [i] та [u:] / [ʊ] рідко стають асонантами. Особливою рисою англійського асонансу є активне використання дифтонгів [ai], [ei], [əu] і навіть трифтонгів [aiə], [auə], [eiə], [əuə], що рідко трапляється в німецьких гімнах. В АНГ віддається перевага комбінаторному бівокальному асонансу, хоча трапляється й моновокальний, як, наприклад, у НГ, де [i:] / [i]-асонанс використано у першому октеті 14 разів без супутньо асонованих голосних. Пор.: *God of Nations at Thy feet | In the bonds of love we meet | Hear our oices, we entreat | God defend our free land | Guard Pacific's triple star | From the shafts of strife and war | Make her praises heard afar | God defend New Zealand* /Н. Зеландія, 1977/.

Полівокальний асонанс – це преферентне використання звука у вигляді бівокального комплексу із чітко сприйнятною доміантою та супутніми голосними. Проте в значній кількості текстів АНГ і ННГ не завжди легко виокремити серед них якусь доміанту. Так, складно віддати перевагу двом найбільш повторюваним звукам середнього піднесення [z] / [e:] чи [ɔ] / [o:] у секстеті, де вони мають майже однакову частотність (8 : 10): *Fromm und bieder, wahr und offen | Lasst für Recht und Pflicht uns stehn; | Lasst, wenn's gilt, mit frohem Hoffen | Mutvoll in den Kampf uns gehn | Eingedenk der Lorbeerreiser | Die das Heer so oft sich wand* /Австро-Угорщина, 1854/.

Інша модель подвійного асонансу реалізується в НГ Бельгії, який засновано на чергуванні

тієї самої голосної різної кількості – зокрема, на довгих [ɔ:] і [œ:]: *So blühe froh in voller Schöne, | Zu der die Freiheit dich erzog, | Und fortan singen deine Söhne*: «*Gesetz und König und die Freiheit hoch!*» /Бельгія, 1860/ (4 : 3). Те ж саме стосується й подвійного асонансу з голосними [ɔ]/[ɔ:] і дифтонгом [æ] в катрені *Es braust ein Ruf wie Donnerhall, | Wie Schwertgeklirr und Wogenprall: | Zum Rhein, zum Rhein, zum deutschen | Rhein! | Wer will des Stromes Hüter sein?* /Варта на Рейні, 1871/.

Ще більш масштабне накопичення голосних у вигляді триарного чергування [з]/[з:] (20) – [а]/[а:] (9) – [œ] (5) спостерігається у септеті *Land der Berge, Land am Strome, | Land der Äcker, Land der Dome, | Land der Hämmer, zukunftsreich. | Heimat großer Töchter und Söhne, | Volk, begnadet für das Schöne, | Vielgerühmtes Österreich, | Vielgerühmtes Österreich* /Австрія, 1947/, де домінування голосних середнього піднесення переднього ряду [з]/[з:] не викликає сумніву, а низьке [а]/[а] є відчутним і сприйманим на слух. Це стосується й дифтонга [œ].

Набагато частіше в текстах АНГ трапляється комбінаторний асонанс. Це відбувається з помітною регулярністю за участю голосних середнього та нижнього піднесення, а також дифтонгів у різних комбінаціях. Так, домінування дифтонгу [aɪ] і супутнього середньоязикового заднього ряду [ɔ]/[ɔ:] у співвідношенні 8 : 4 спостерігається у рядках *O Lord, our God, arise | Scatter his enemies, | And make them fall. | Confound their politics, | Frustrate their knavish tricks, | On Thee our hopes we fix, | God save us all* /В. Британія, 1619/.

В іншому АНГ асонансна картина вірша створюється шляхом комбінаторного чергування відкритого голосного нижнього піднесення середнього ряду [a:] та відкритого голосного нижнього ряду [æ]. Так, у першому октеті АНГ Канади 1980 домінантний [a:] використано поряд із супутнім [æ] у співвідношенні 11 : 5: *O Canada! Our home and native land! | True patriot love in all of us command. | With glowing hearts we see thee rise, | The True North strong and free! | From far and wide, O Canada, | We stand on guard for thee. | God keep our land glorious and free! | O Canada, we stand on guard for thee.*

Цікавий прийом асонансування вокальної картини віршу пропонують рядки *Isle of beauty, isle of splendor, | Isle to all so sweet and fair, | All must surely gaze in wonder | At thy gifts so rich and rare. Rivers, valleys, hills and mountains, All these gifts we do extol Healthy land, so like all fountains, Giving cheer that warms the soul* /Домініка, 1967/. У першому октеті домінантний [i:]/[i]-асонанс використано 15 разів, тоді як у першій половині октету його відчутним супутником є дифтонг [aɪ], а у другій половині – асонантна комітація

зникає, а рядки залишаються без супутнього асонансу.

Доведено, що асонанс спричиняє ефект «музичного акомпанементу» (И. Р. Гальперін), який слугує для створення відповідної емоційної атмосфери. Той факт, що асонанс у багатьох строфах АНГ і ННГ не зупиняється лише на одному звукові, а виявляє схильність до комбінованих повторів голосних різної якості та кількості, свідчить про евфонічну цінність різнопланового асонансу. Запобігаючи скупченню голосних одного гатунку, асонанс ніби розриває монотонію, урізноманітнює вокальний візерунок тексту, акцентує його смислові фрагменти на свій фонетичний лад і гармонізує художньо-поетичну картину всього тексту.

Практика показує, що евфонічні та фоностилістичні засоби, основне завдання яких є створення милозвучності, у текстах АНГ і ННГ є численними і різноманітними. Мовний узус не накладає на їх використання в тексті якихось заборон чи обмежень, а тому палітра їх продукування залежить від індивідуального авторської майстерності чи фантазії. Ще більш естетично значущо вона стає при своєму конвергентному використанні разом з іншими стилістичними прийомами і фігурами.

Висновки та перспективи. Евфонічні засоби використовуються в текстах АНГ і ННГ для посилення милозвучності, красномовства й поетичної виразності. Серед них преферентними в текстах АНГ / ННГ є алітерація та асонанс, що засновані на аудіально сприйманому домінуванні певного звука в певному тексті задля створення звукової гармонії.

Алітерація використовується для милозвучності та краси звучання поетичного твору за допомогою видимого домінування приголосного. Типовою для текстів АНГ і ННГ є гетерогенна алітерація, тоді як гомогенна є менш поширеним явищем. Гетерогенна алітерація – це комбіноване використання у вірші щонайменше двох однопланових чи подібних звуків, серед яких один є домінантним, а другий – супутнім чи естафетним. Алітераційно преферентними для АНГ є проривні [t] і [d], сонорні [l] і [n] та фрикативні [s] і [ʃ], а для ННГ ті ж самі проривні [t] і [d], сонорні [l] і [n], а також проривні [k] і [g] і фрикативний фарингальний [ʁ], здатні створювати цілі візерунки звукових комбінацій у комітативний і естафетний способи.

Асонанс як аудіально сприймане домінування голосного на загальному вокальному фоні вірша забезпечує його мелодійний ефект, що слугує для створення відповідної емоційної атмосфери. Асонансне акцентування голосних у текстах АНГ / ННГ однаковою мірою поширено як у моно-, так і в полівокальних різновидах гімнів, хоча вони

віддають перевагу останньому й тим самим посилюють свою евфонічну цінність. Асонанс ніби розриває монотонію, урізноманітнює вокальний візерунок тексту, акцентує його смислові фрагменти на свій фонетичний лад і гармонізує художньо-поетичну картину всього тексту. При цьому в гімнах обох мов в асонансні відношення легко вступають короткі й довгі звуки заднього ряду нижнього [a]/[a:] та середнього піднесення [ɔ]/[o:], дещо менш активно – середнього ряду [ɛ]/[e:] і зовсім неактивно – верхнього піднесення [i]/[i:] та [u]/[u:]. Доволі часто тут трапляються дифтонги, а в АНГ додатково ще й трифтонги.

Евфонічні та фоностилістичні засоби, основне завдання яких є створення милозвучності,

гармонії та ритміки вірша, у текстах АНГ і ННГ є численними й різноманітними. Мовний узус не накладає на їх використання якихось заборон чи обмежень, а тому палітра їх продукування залежить від індивідуальних уподобань, майстерності та мовленнєвої компетенції автора.

Перспективним видається дослідження заявленого об'єкта з огляду на його лексичне, концептуальне і фреймове наповнення, а також на його синтаксичне та прагматичне аранжування. У плані ж спостереження над фоностилістикою гімнів особливий інтерес викликає конвергентне використання різних стилістичних засобів, прийомів і фігур.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
2. Жулковський Б. Є. Кондак як гімнографічний жанр: літургичні та музикознавчі аспекти. *Часопис національної музичної академії ім. П. І. Чайковського*, 2021. № 1 (50). С. 64–78. <http://chasopysnmau.com.ua/article/view/233116/232125>.
3. Єфімов Л. П. Стилістика англійської мови та дискурсивний аналіз : навч.-метод. посібник. Вінниця : Нова книга, 2004. 240 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 843 с.
5. Приходько А.М. Концептосистема німецько-мовних текстів дискурсивного жанру «державний гімн». *Лінгвістичні студії*. Вінниця : ДонДУ ім. В. Стуса, 2024а. Вип. 47. С. 101–113. DOI: 10.31558/1815-3070.2023.47.8.
6. Приходько А. М. Прагмасемантична організація текстів дискурсивного жанру «державний гімн»: англійсько-німецькі паралелі. *Англістика та американістика : зб. наук. праць*. Дніпро : Ліра, 2024б. Вип. 21. С. 42–55. DOI: 10.15421/382407.
7. Хорошилов О. Ю. Естетичний інструментарій формування уявних спільнот: феномен національного гімну. *Міжнародні та політичні дослідження* : зб. наук. праць. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечнікова, 2021. № 4. С. 212–231. URL: <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/229966/240831>.
8. Baranova S., Rozhenko O. Problem of Transformations in Translation of English-Language National Anthems // *Philological Treatises*, 10 (2), 25–34. URL: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/index.php/journal/article/view/87/64>.
9. Duden-DUW: Deutsches Universalwörterbuch /unter Leitung von G. Drosdowski. Mannheim, Wien, Zürich: Dudenverl., 1989. 1816 S.
10. Machin D. Music and sound as discourse and ideology: The case of the national anthem // *The Routledge Handbook of Language and Politics* CH28RWcorr. Routledge, 2017. P. 426–439. URL: <https://www.researchgate.net/profile/David-Machin-4/publication/348674983>.
11. MD: Macmillan Dictionary. URL: <http://www.macmillandictionary.com>.
12. Pavković A. National identity in the anthems of the states emerging from SFR Yugoslavia // *National Identities*, 2020. No. 22. Iss. 5. P. 499–517. URL: <https://doi.org/10.1080/14608944.2019.1666097>.
13. Silaghi-Dumitrescu R. Trends in the texts of national anthems: A comparative study. *Heliyon*. Elsevier: Cell Press. 2023. No. 9 (8) P. 1–12. URL: [https://www.cell.com/heliyon/pdf/S2405-8440\(23\)06313-2.pdf](https://www.cell.com/heliyon/pdf/S2405-8440(23)06313-2.pdf).

REFERENCES

1. Baranova, S., Rozhenko, O. Problem of Transformations in Translation of English-Language National Anthems. *Philological Treatises*, 10 (2), 25–34. URL: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/index.php/journal/article/view/87/64>.
2. Duden-DUW: Deutsches Universalwörterbuch /unter Leitung von G. Drosdowski. Mannheim, Wien, Zürich: Dudenverl., 1989. 1816 S.

3. Machin, D. (2017). Music and sound as discourse and ideology: The case of the national anthem // *The Routledge Handbook of Language and Politics* CH28RWcorr. Routledge. P. 426–439. URL: <https://www.researchgate.net/profile/David-Machin-4/publication/348674983>.
4. MD: Macmillan Dictionary. URL: <http://www.macmillandictionary.com>.
5. Pavković A. National identity in the anthems of the states emerging from SFR Yugoslavia // *National Identities*, 2020. No. 22. Iss. 5. P. 499–517. URL: <https://doi.org/10.1080/14608944.2019.1666097>.
6. Silaghi-Dumitrescu R. Trends in the texts of national anthems: A comparative study. *Heliyon*. Elsevier: Cell Press. 2023. No. 09 (8) P. 1–12. URL: [https://www.cell.com/heliyon/pdf/S2405-8440\(23\)06313-2.pdf](https://www.cell.com/heliyon/pdf/S2405-8440(23)06313-2.pdf).
7. Busel, V.T. (2003). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy*. Kyiv, Irpin: VTF “Perun”. 1440 p.
8. Zhulkovskyi, B.Ie. (2021). Kondak yak himnografichnyi zhanr: liturhichni ta muzykoznavchi aspekty. *Chasopys natsionalnoi muzychnoi akademii im. P.I. Chaikovskoho*, 2021. No. 1 (50). P. 64–78. <http://chasopysnmau.com.ua/article/view/233116/232125>.
9. Iefimov, L.P. (2004). *Stylistyka anhliiskoi movy ta dyskursyvnyi analiz: Navch.-metod. posibnyk*. Vinnytsia: Nova knyha. 240 p.
10. Selivanova, O.O. (2010). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia*. Poltava: Dovkillia-K. 843 p.
11. Prykhodko, A.M. (2024a). Kontseptosystema nimetsko-movnykh tekstiv dyskursyvnoho zhanru “derzhavnyi himn”. *Linhvistychni studii: Mizhnar. zb. n. prats.* Vinnytsia: DonDU im. V. Stusa, 47, 101–113. DOI: 10.31558/1815-3070.2023.47.8.
12. Prykhodko, A.M. (2024b). Prahmasemantychna orhanizatsiia tekstiv dyskursyvnoho zhanru “derzhavnyi himn”: anhliisko-nimetski paraleli. *Anhlistyka ta amerykanistyka. Zb. nauk. prats.* Dnipro: Lira. Issue 21. P. 42–55. DOI: 10.15421/382407.
13. Khoroshylov, O.Iu. (2021). Estetychnyi instrumentarii formuvannia uiavnykh spilnot: fenomen natsionalnoho himnu. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia. Zb. nauk. prats.* Odesa: ONU im. I.I. Mechnikova, 34, 212–231. URL: <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/229966/240831>.